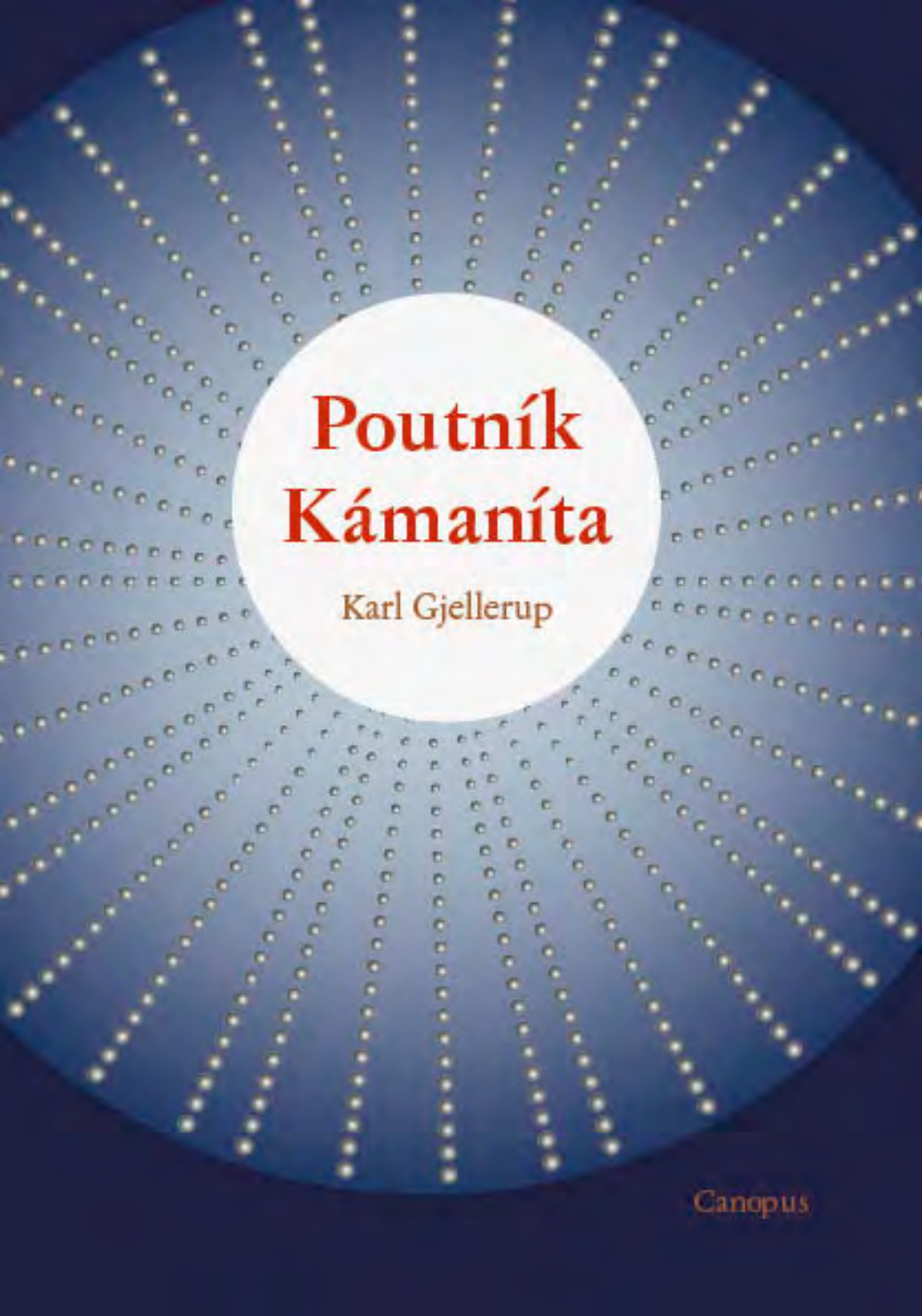

The book cover features a dark blue background with a pattern of numerous small, light-colored dots arranged in radial lines that converge towards the center. A large, white circle is positioned in the middle of the cover, containing the title and author's name in red text.

Poutník Kámaníta

Karl Gjellerup

Canopus

Poutník Kámaníta

Vydavatelská řada ÚSVIT
Svazek 1

CANOPUS

KARL GJELLERUP

Poutník Kámaníta

Románová legenda

CANOPUS
Praha 2010

© Translation Roman Blinka 2012
ISBN: 978-80-85202-77-9

PŘEDMLUVA VYDAVATELE

Knihou Poutník Kámaníta od Karla Gjellerupa zahajujeme v nakladatelství Canopus novou vydavatelskou řadu Úsvit. V rámci této řady bychom chtěli zpřístupnit některá kvalitní díla duchovní literatury, která jsou v češtině z různých důvodů dostupná pouze s obtížemi nebo nejsou k dispozici vůbec.

Poutník Kámaníta poskytuje čtenářům možnost seznámit se s prostředím a některými myšlenkovými směry Indie z doby přibližně před dvěma a půl tisíci lety, a to na základě dobrodružného příběhu, kterým se prolínají události doložené v pramenech indického písemnictví.

Autor příběhu, Karl A. Gjellerup (1857–1919), byl dánský básník, prozaik a dramatik, který v roce 1917 společně se svým krajanem Henrikem Pontopiddanem obdržel Nobelovu cenu za literaturu.

Při přípravě podkladů jsme vycházeli z německého textu *Der Pilger Kamanita* z roku 1913, který vyšel v roce 1918 ve Frankfurtu nad Mohanem. Ten obsahuje poznámku, že jde o překlad, ale překladatel uveden není. Je velmi pravděpodobné, že jej vytvořil sám autor, který část svých děl napsal v němčině nebo je do ní přeložil. V knize jsme použili několik málo pasáží, především veršovaných, z českého překladu Poutníka Kámaníty paní Milady Lesné–Krausové, který byl vydán roku 1920 v Praze. Tuto knihu proto uvádíme v Použité literatuře.

Některé záležitosti týkající se indických reálií, názvů a jmen, které jsou v knize obsaženy, by nemusely být zcela srozumitelné všem čtenářům, a proto jsme text opatřili krátkým Slovníčkem pojmů, který je umístěn na konci knihy a vysvětlivkami pod čarou. Ty jsou označeny jako poznámky vydavatele, aby je bylo možno odlišit od původních poznámek autora.

Doufáme, že kniha může přiblížit čtenářům duchovní a kulturní dědictví staré Indie, podnítit jejich zájem o bližší seznámení se s ním a případně podpořit ty, kteří je již znají a čerpají z něj ve svém životě.

Vydavatel

VZNEŠENÝ ZDRAVÍ MĚSTO PĚTI VRCHŮ

Jednou putoval Buddha z místa na místo v zemi Magadha a přišel do města Rádžagrhy*. Den se již chýlil ke konci, když se Vznešený** blížil k tomuto městu Pěti vrchů. Jako odlesk žehnajícího božstva se po široké rovině pokryté zelenými rýžovými poli a loukami rozlévaly mírné paprsky slunce. Tu a tam prozrazovaly malé při zemi se vznášející obláčky podobné nejčistšímu zlatému prachu, že se lidé a tažná zvířata vracejí z práce na polích, a protáhlé stíny skupin stromů se zdály být obklopeny duhově zbarvenou svatozáří. Ve věnci kvetoucích zahrad zářila cimbuří bran, terasy, kupole a věže hlavního města a opodál se zvedala v jedinečném souzvuku barev, jako by byla z topazů, ametystů a opálů, řada skalnatých návrší.

Zaujat tímto pohledem se Vznešený zastavil. S radostí pozdravil ony známé tvary, které pro něho ukrývaly tolik vzpomínek: Šedý roh, Široké jho, Věšteckou skálu a Supí vrch, „jehož krásný vrcholek vyčnívá nad ostatními jako střecha“, ale především Vibháru, horu vřelých pramenů, která mu svou jeskyní Sattapani poskytla první domov, když byl v bezdomoví, první odpočinek na poslední cestě ze sansáry do nirvány.

* Královské město ve staré Indii, nyní Radžgír, 10 mil jihovýchodně od Patny.

** Obvyklé označení Buddhy Gótamy v kanonických textech; další jsou např. Dokonalý, Znalec světa, Mistr apod. a vyjadřují úctu následovníků k učiteli. (Pozn. vyd.)

Neboť když tenkrát, „ještě ve svěžím květu, s lesknoucími se tmavými vlasy, v požitku šťastného mládí, v prvním mužném věku, proti přání svých plačících a naříkajících rodičů“, opustil královský rodný dům v severní zemi Sákjů a obrátil své kroky do údolí Gangy, teprve tam si dopřál delší pobyt a během něj chodil každé ráno do Rádžagrhy za almužnou pro potravu. V oné jeskyni jej tehdy navštívil magadhský král Bimbisára a marně jej zapřísahal, aby se vrátil do rodného domu a ke světskému životu. Avšak slova mladého askety panovníka nakonec přesvědčila a on k němu pojal počáteční důvěru, která z něj později učinila Buddhova přívržence.

Od těch dob uplynul dlouhý čas, půl století, ve kterém obrátil běh nejen svého života, ale i světa. Jaký to rozdíl mezi minulostí, když dlel tam na protější straně v jeskyni Sattapanni, a současností! Tehdy byl ještě hledající a bojoval o vysvobození. Léta trvající strašlivé duševní boje ho teprve očekávaly, podobně strašlivé jako bezvýsledné odříkání, při jehož líčení se dokonce i nejstatečnějším z jeho posluchačů ježily vlasy hrůzou. Až nakonec poté, co zcela přemohl tuto bolestnou askezi, dosáhl osvícení pomocí vroucího pohroužení se do sebe a vyšel z boje k blahu všech bytostí jako nejvyšší, dokonalý Buddha. Tehdy se jeho život podobal nestálému dopoledni v době dešťů, kdy se střídá oslňující svit slunce s temnými stíny, zatímco monzunový vítr kupí mraky jeden na druhý a nesmírně hrozivá bouře hřmí stále blíž.

Nyní však byl naplněn stejným radostným pokojem večera, který spočíval na této krajině a který se zdál být stále hlubší a prozářenější, čím více se sluneční kotouč blížil k obzoru. Vždyť i slunce jeho života se přece chýlilo k západu. Jeho dílo bylo dokonáno. Říše pravdy byla pevně založena, spásná nauka byla sdělena lidstvu; mnozí mniši a mnišky osvědčení ve způsobu života a vědění a laičtí přívrženci obojího pohlaví byli schopni tuto říši chránit, zachovat tuto nauku a rozšiřovat ji dále. A po úvahách tohoto dne, který strávil osamělým putováním, již tkvělo v jeho srdci pevné poznání: „Velmi brzy nastane čas, kdy navždy opustím tento svět, z něhož jsem vysvobodil sám sebe a ukázal cestu všem, kdo půjdou za mnou, a vstoupím do klidu nirvány.“

A zatímco se rozhlížel po kraji se soucitnou laskavostí, říkal si Vznešený pro sebe:

„Opravdu půvabná je Rádžagrha, město Pěti vrchů, lákavé je jeho okolí! Bohaté pozehnání spočívá na polích, louky rozveselují srdce, ve stínu stromů se třpytí krůpěje vody, skalnaté vrchy s hustými keři jsou velice malebné. Naposledy nyní pohlížím z tohoto nejkrásnějšího místa na tento líbezný kraj. Jen ještě jednou, když půjdu dále a otočím se tam, v horském sedle, spatřím půvabné údolí Rádžagrhy a pak již nikdy více.“

Ve městě se do zlatavého slunečního svitu vypínaly už jen dvě budovy: nejvyšší věž královského paláce, odkud jej Bimbisára poprvé spatřil, když jako mladý neznámý asketa kráčel po cestě a svým ušlechtilým chováním na sebe upoutal pozornost magadhského krále, a kupole chrámu boha Indry, ve kterém předtím, než jeho slova osvobodila lidi od krvavé pověry, byly každý rok k počtě božstva poráženy tisíce a tisíce nevinných zvířat. Nyní pohaslo i cimbuří věže a ponořilo se do stoupajícího moře stínů a jen kužel zlatých, nad sebou rozevřených slunečníků*, které byly na špičce chrámu, ještě planul téměř volně ve vzduchu jako symbol „královského města“, blýskal se a jiskřil stále červeněji na tmavomodrém pozadí vysokých vrcholků stromů. A zde Vznešený spatřil cíl své cesty, stále ještě dosti vzdálený. Neboť ony vrcholky stromů na druhé straně města byly vrcholky mangového háje, který mu daroval jeho stoupenec Dživaka, králův osobní lékař, a ve kterém krásná klášterní budova poskytovala mnichům nerušené a pohodlné přístřeší.

Do této řádové budovy vyslal Vznešený mnichy, kteří jej doprovázeli v počtu asi dvou set, aby šli napřed pod vedením jeho bratrance a věrného průvodce Ánandy, protože chtěl setrvat v blaženosti osamělého denního putování. A také mu bylo známo, že v čase západu slunce dorazí do mangového háje průvod mladých mnichů, vedených moudrým Sáriputtou, jeho skvělým žákem. V jeho živoucím, jasně vše vidoucím duchu se odehrával výjev, jak se přicházející mniši přátelsky zdraví s těmi, kteří tam již jsou, jak je jim přidělováno

* Zlatý slunečník je odznak královské hodnosti.

místo k sezení a lůžko, odebírán plášť a miska na almužnu, a že při tom nastává tak velký hluk a hlasitý křik, jako by se rybáři rvali o kořist. A on, který si cenil tichého rozjímavého pozorování a zdržoval se stranou všeho hluku jako osaměle putující lev – pro něj byla právě nyní, po drahocenném klidu osamělého putování a pokojném pozhledání této večerní krajiny dvojnásob nevíтанá myšlenka, že se dostane do takového ruchu.

A tak se, zatímco stále pokračoval v chůzi, rozhodl, že nepůjde přes město do svého mangového háje, ale že přenocuje v prvním vhodném domě na předměstí, ve kterém se mu podaří nalézt nocleh.

Zatím se zlatavé plameny západního nebe rozplynuly do hořících oranžových odstínů, které se zase roztavily do šarlatu řeřavých uhlíků. Okolní pole svítila stále zeleněji, jako by země byla ze smaragdu prozařovaného zevnitř. Dálavy však již přikrývala snivě fialová mlha, zatímco skoro nadpřirozený purpurový příliv – nedalo se poznat, jestli stínu nebo světla – jakoby ze všech směrů zavalil celý prostor, klesal, stoupal, vléval se dovnitř, rozpouštěl pevné a tmelil uvolněné, odplavoval blízké a přinášel vzdálené, ale vše uváděl do kolísání a kmitavého chvění...

Netopýr, vyděšený kroky osamělého poutníka, odpoutal svá kožená křídla od větve černého sálového stromu a s pisklavým křikem odletěl do šera, aby navštívil ovocné sady na okraji města, který se podobal spíše vesnici.

A tak, když Vznešený přišel na předměstí Rádžagrhy, byl již večer.

SETKÁNÍ

Vznešený měl v úmyslu zaklepat u prvního domu, jehož stěna modravě prosvítala mezi stromy zahrady. Když však chtěl přistoupit ke dveřím, zpozoroval síť, která byla zavěšena na blízké větvi. A Vznešený odmítnul dům ptáčníka a šel dále.

Na tomto nejzazším okraji města byly domy roztroušeny řídce; navíc zde nedávno zuřil požár, a tak chvíli trvalo, než opět přišel k lidskému obydlí. Byl to dvůr jednoho zámožného bráhmána*. Vznešený již vstoupil do vrat, když tu uslyšel, jak se uvnitř dvě bráhmanovy ženy hádají a hašteří hlasitými, křiklavými hlasy a jak se vzájemně zaspávají hrubými nadávkami. A Vznešený se otočil, vyšel z vrat a kráčel dále.

Zahrada onoho bohatého bráhmána se rozprostírala daleko podél cesty. Vznešený již začínal pociťovat únavu a jeho pravá noha poraněná ostrým kamenem jej při chůzi bolela. Tak se konečně přiblížil k dalšímu obydlí, které bylo vidět již zdaleka; jasný svit světla totiž zářil mřížovým okenic a otevřenými dveřmi na cestu. Ale i kdyby přišel slepý, přesto by si domu všiml, protože ven pronikal rozpustilý smích; cinkot pohárů, dupot tančících nohou a líbezná veselá tóny sedmistrunné víny**; u vrat se opírala krásná dívka v bohatém hedvábném rouchu a ověšená jasmínovými věnci. Se smíchem, který odkrýval její zuby, červené od žvýkání betelu, zvala poutníka: „Vstup dovnitř, cizince! Zde bydlí radost.“

* Kněz, příslušník nejvyšší kasty ve staré Indii. (Pozn. vyd.)

** Strunný nástroj podobný loutně. (Pozn. vyd.)

A Vznešený šel dále a přitom si vzpomněl na svá slova: „Za pláč je v řádu svatých pokládán zpěv; za šílenství je v řádu svatých pokládán tanec; za dětinskost je v řádu svatých pokládáno ukazování zubů v nevhodnou dobu – smích.* Vám, skutečně nadšeným, postačí úsměv ve tváři.“

Sousední dům nebyl daleko, ale hluk hodovníků a hráčů na vínu doléhal až tam, a tak šel Buddha dále, až k následujícímu domu. Ale vedle něj, v posledních záblescích denního světla, dva řezniční tovaryši ostrými noži horlivě rozřezávali právě poraženou krávu.

A tak Vznešený přešel i obydlí řezníka.

Před dalším domem leželo mnoho mís a hrnků z čerstvé hrnčířské hlíny – výsledek poctivé denní práce. Pod tamaryškem stálo hrnčířské kolo a hrnčír z něj právě sňal mísu a nesl ji k ostatním.

Vznešený přistoupil k hrnčíři, zdvořile jej pozdravil a řekl:

„Jestli ti to není nevhod, potomku Bhagúv**, zůstanu přes noc ve tvé síni.“

„Není mi to nevhod, pane. Právě však přišel jeden poutník unavený dlouhou cestou. A ten si tam již přichystal lůžko. Pokud to nebude nevhod jemu, zůstaň, pane, jak je ti libo.“

A Vznešený zvažoval: „Samota je samozřejmě nejlepší společník. Ale tento milý poutník sem dorazil pozdě, stejně jako já unaven dlouhým putováním. A přešel dům nečistých, krvavých řemesel, přešel dům hádky a nenávislného sporu a dům hluku a nedůstojných radostí a zastavil se teprve tady, u hrnčíře. S takovým člověkem je možné strávit noc.“

Tak vešel Vznešený do síně, kde spatřil mladého muže ušlechtilých rysů, který seděl v koutě na rohoži.

„Jestli ti to, poutníku, není nevhod,“ oslovil jej Vznešený, „zůstanu přes noc zde v síni.“

* Všechny tyto výroky se týkají především chování pod vlivem omamných a stimulačních látek, například betelu. (Pozn. vyd.)

** Bůh bohatství a manželství v hinduismu; slovanská varianta slova je „bog“ – bůh. (Pozn. vyd.)

„Prostorná, bratře, je hrnčířova síň; zůstaň, ctihodný, jak je ti libo.“

Nato si Vznešený u jedné stěny rozložil svou slaměnou rohož a usedl s nohama zkříženýma, vzpřímeným tělem, pohroužen do spásného rozjímání. A takto vsedě strávil Vznešený první hodiny noci. A také mladý poutník strávil první hodiny noci vsedě.

I zvažoval Vznešený ve svém duchu: „Jestlipak má tento ušlechtilý syn ujasněno své úsilí? Co kdybych se jej na to zeptal?“

A tak se Vznešený obrátil na mladého poutníka:

„Proč jsi, poutníku, odešel do bezdomoví?“

Mladý poutník odpověděl:

„Dosud uběhlo jen několik hodin noci. Jestli mi tedy ctihodný chce věnovat svou pozornost, budu vyprávět, proč jsem odešel do bezdomoví.“

Vznešený dal vlídným kývnutím hlavy najevo svůj souhlas a mladý poutník začal vyprávět.

KE BŘEHU GANGY

»Mé jméno je Kámaníta a narodil jsem se v Udždžéní, měšť ležícím daleko na jihu v horách, v zemi Avanti. Přišel jsem na svět v zámožné, i když nepřilíš vznešené kupecké rodině. Můj otec zajistil, aby se mi dostalo dobrého vychování, a když jsem se opásal obětním provazem*, měl jsem již téměř všechny znalosti, které jsou vhodné pro mladého muže dobrého postavení, takže se všeobecně soudilo, že jsem musel být vychován v Takkasile**. V zápase a boji s mečem jsem byl mezi prvními; měl jsem krásný, školený pěvecký hlas a dovedl jsem výborně hrát na vínu; uměl jsem zpaměti recitovat všechny básně Bháraty a ještě mnohé jiné. Byl jsem nejdůvěrněji seznámen s taji metriky a uměl jsem také sám psát procítěné a duchaplné verše. V kreslení a malování mne předstihovali jen málokteří a má dovednost při sypání květů byla všude obdivována. Byl jsem velice zručný v barvení křišťálů a mé znalosti o původu šperků byly velké; žádní papoušci nebo mluvící vrány nemluvíly tak dobře jako ty, které jsem učil já. Do základu jsem také ovládl deskovou hru o šedesáti čtyřech polích, hru s hůlkami, hru s lukem a hru s míčem ve všech jejich podobách stejně jako různé hádankové a květinové hry. A rčení: „Nadaný jako mladý Kámaníta“ stalo se, cizinče, v Udždžéní příslovecným.

Když mi bylo dvacet let, zavolal mne jednoho dne můj otec a promluvil ke mně takto:

* Rituál při dosažení věku muže. (Pozn. vyd.)

** Oxford staré Indie.

„Synu, tvá výchova je nyní skončena a je na čase, aby ses rozhlédl po světě a započal svou kupeckou existenci; k tomu jsem ti také nyní našel vhodnou příležitost. V těchto dnech posílá náš král poselstvo ke králi Udénovi do Kósambí, daleko odtud na severu. Mám tam ale přítele Pánadu. Ten mi již dávno říkal, že by se v Kósambí dalo dobře obchodovat s výrobky z naší země, zvláště s horskými křišťály a santalovým práškem a také s našimi umně zhotovenými rákosovými pletivy a tkalcovským zbožím. Já jsem se však takové obchodní cestě vždy vyhýbal jako velmi riskantnímu činu, neboť na ní číhají mnohá nebezpečí. Kdo však jede tam i zpět v doprovodu tohoto poselstva, tomu nehrozí žádné nebezpečí. Nuže, můj synu, půjdeme do skladiště a prohlédneme tam oněch dvanáct povozů tažených voly a zboží, které jsem určil pro tvou cestu; za naše výrobky přivezeš zpět mušelín z Benáresu a vybranou rýži. To bude, doufám, slavný začátek tvé kupecké dráhy a také budeš mít příležitost seznámit se s cizími zeměmi, jiným prostředím a zvyky. Cestou se budeš denně stýkat s dvořany, muži nejvyšší urozenosti a nejvybranějšího chování, což pokládám za velký přínos, neboť kupec musí být člověk světaný.“

Se slzami radosti jsem děkoval svému otci a již za několik dní poté jsem se rozloučil s rodným domem.

Jak bušilo mé srdce radostným očekáváním, když jsem uprostřed toho skvostného průvodu v čele svých vozů vyjížděl z brány a přede mnou ležel celý širý svět. Každý den této cesty byl pro mne jako slavnost. A když za večerů plály táborové ohně, aby zaplašily tygry a pardály, seděl jsem v kruhu starších a vznešených mužů po boku vyslance a myslel si, že jsem docela v říši pohádek.

Projeli jsme nádhernou lesnatou krajinou Védissy a přes mírná návrší pohoří Vindhaje jsme dospěli na nesmírnou severní rovinu, kde se mi otevřel úplně nový svět. Dříve bych si totiž nikdy nepomyslel, že svět je tak plochý a rozlehlý. A asi za měsíc po našem odjezdu jsme jednoho překrásného večera uviděli z návrší porostlého palmami dva zlaté pásy, které vystupovaly

z kruhu par na obzoru, táhly se nekonečnou zelení a zvolna se k sobě přibližovaly, až se spojily do jediného širokého pásu.

Nějaká ruka se dotkla mého ramene.

Byl to vyslanec, který ke mně přistoupil.

„Tam, Kámaníto, vidíš svatou Džamunu a přesvatou Gangu, které zde před našima očima spojují své toky.“

Bezděky jsem zbožně zvednul ruce.

„Jednáš správně, že je takto zdravíš,“ pokračoval můj ochránce. „Neboť jako Ganga plyne ze sídla bohů ve Sněžných horách a proudí jakoby z věčnosti, tak Džamuna přitéká z dávno minulých hrdinských časů a její proudy zrcadlily zříceniny Sloního města a omývaly tu rovinu, kde Pánduovci a Kuruovci* zápasili o nadvládu, kde Karna hřměl ve svém stanu, kde sám Krišna řídil Ardžunovy koně – ale to ti nemusím připomínat, neboť se dobře vyznáš ve starých hrdinských písních. Často jsem stával tam naproti, na tom špičatém výběžku a pozoroval, jak modré vlny Džamuny plynou podél žlutých vln Gangy a nesmísí se s nimi, stejně jako zůstává nesmíšena i kasta válečníků vedle kasty bráhmanů. Pak se mi zdálo, jako bych v šumění modrých vln slyšel válečné zvuky, řinčení zbraní a volání rohů, řetání koní a troubení válečných slonů, z čehož mi poskočilo srdce, protože i moji předkové byli u toho a prach Kurukšetry vpíjel jejich hrdinskou krev.“

Plný obdivu jsem pohlédl na tohoto muže z kasty válečníků, v jehož rodině žily takové vzpomínky.

Ale on mne uchopil za ruku.

„Pojď, synu, a pozdrav cíl své první cesty.“

A vedl mne jen několik kroků kolem hustého křoví, které až dosud zakrývalo výhled na východ.

Když se výhled náhle otevřel, mimoděk jsem vykřikl údivem.

* Příběh obsažený ve staroindickém eposu Mahábháratě, který popisuje soupeření dvou polobožských příbuzensky spřízněných rodů o nadvládu. Souboj končí bitvou na Kuruovském poli (Kurukšetra), ve které zvítězí Pánduovci za pomoci boha Krišny. (Pozn. vyd.)

Tam na jednom záhybu široké Gangy leželo velké město: Kó-sambí.

Se svými hradbami a věžemi, se stále mohutnější záplavou domů, se svými terasami, nábřežími a gháty* vypadalo ve svitu zapadajícího slunce, jako by bylo ve skutečnosti celé postaveno z rudého zlata – podobně jako byl Benáres, dokud jej hříchy jeho obyvatel neproměnily v kámen a maltu – pravé zlaté kupole však zářily každá jako slunce. Nahoře z chrámových nádvoří stoupa-la temná červenohnědá oblaka dýmu a z pohřebních hranic na břehu se zvedaly sloupy kouře bleděmodrého, rovné jako svíčky a nad tím vším se baldachýnovitě vznášel, jako by na nich spočíval, závoj utkaný jako z nejněžnějších perleťových odstínů. Za ním na nebi zářily jedna přes druhou snad všechny barvy, které dole mohly svítit a planout. Na svaté řece, která všechn ten lesk zrcadlila, se houpaly nesčetné čluny s pestrými plachtami a vlajkami a i na dálku bylo vidět, jak se široké schody ghátů hemží lidmi, zatímco mnozí jiní se již šplouchají dole ve třpytivých vlnách. Veselý hluk, podobný bzučení úlu, doléhal čas od času až k nám.

Věř mi, že jsem si myslel, že vidím spíš město třiatřiceti bohů než město lidí, tím spíše, že samo údolí Gangy se svým nesmírným bohatstvím připadalo nám, obyvatelům hor, jako ráj. A pro mne se tu měl také ukázat ráj na zemi.

Ještě té noci jsem spal pod pohostinnou střechou Pánady, přítele svého otce. Příštího dne časně z rána jsem však spěchal k nejbližšímu ghátu a s nepopsatelnými pocity jsem vstoupil do svatých vln, abych spláchl nejen prach cesty, nýbrž i své hříchy. Ty byly díky mému mládí jen nepatrné. Zato jsem však vodou z Gangy naplnil velkou láhev, abych ji přinesl s sebou svému otci. Ta se ale bohužel, jak se dozvíš, nikdy nedostala do jeho rukou.

Ušlechtilý Pánada, stařec úctyhodného vzhledu, mne nyní dovedl na tržiště a díky jeho přátelské pomoci se mi v následujících

* Přístaviště se skvostnými schodišti vedoucími přímo do vody pro mytí a koupání – obvykle přerušované výstupky a kiosky a uzavřené monumentální branou.

dnech podařilo výhodně prodat mé zboží a nakoupit velké množství výrobků ze severní roviny, u nás velmi ceněných.

Šťastně jsem svůj obchod dokončil ještě předtím, než poselstvo začalo pomýšlet na přípravu odjezdu, což mne vůbec nemrzelo. Měl jsem totiž úplnou volnost a mohl si prohlédnout město a užít si jeho zábav, což jsem také v nejvyšší míře činil ve společnosti Sómadatty, syna svého hostitele.

HRÁČKA S MÍČEM

Jednoho krásného odpoledne jsme se vydali do veřejné zahrady před městem – nádherného parku přímo na vysokém břehu Gangy se stinnými skupinami stromů, velkými lotosovými jezírky, pavilónky z mramoru a jasmínovými altánky, kde v tuto dobu vždy panoval čilý ruch. Tam jsme se nechali služebnictvem houpat ve zlaté houpačce a přitom jsme poslouchali hlas láskou opojené kukačky*, který rozradostňoval srdce, a sladké žvatlání zelených papoušků. Vtom se náhle ozvalo obveselující cinkání náramků. Můj přítel hned vyskočil z houpačky a zvolal:

„Podívej! Právě přicházejí nejkrásnější dívky z Kósambí, vybrané panny z nejbohatších a nejvznešenějších rodin, aby prostřednictvím hry s míčem uctily bohyni sídlící ve Vindhaji. Můžeš mluvit o štěstí, příteli! Při této hře je možné je nerušeně spatřit! Pojd', ať tuto příležitost nepromeškáme.“

To mi samozřejmě nemusel říkat dvakrát a hned jsem za ním spěchal.

Na velkém drahokamy posázeném pódiu se v okamžení objevily dívky připravené ke hře. A jestliže už byl nevšední zážitek vidět tento zástup krasavic v lesku jejich třpytivého hedvábí, lehoučkých mušelínových závojů, perel, drahokamů a zlatých náramků – co bych měl teprve říci o samotné hře, která poskytla těmto hbitým dívkám nejrozmantější příležitosti, aby rozvinuly

* Kukačka koel – druh kukačky se specifickým hlasitým zpěvem. V Indii byly kdysi velice oblíbené a jako domácí ptáci byly chovány v klecích. (Pozn. vyd.)

celý svůj půvab v nadmíru okouzlujících postojích a pohybech? A přece to byla jen jakási předehra. Neboť když nás tyto dívky s gazelíma očima již dlouhou dobu obveselovaly nejrůznějšími hrami, ustoupily všechny zpět a uprostřed jeviště posázeného drahokamy zůstala stát jen jedna – a ta zůstala stát také uprostřed mého srdce.

Ach, příteli, co ti mám říci! Mluvit o její kráse by byla opovázlivost! Neboť bych musel být básníkem jako sám Bhárata, abych mohl ve tvé představivosti vykouzlit byť i jen její slabý odlesk. Snad bude stačit, když zdůrazním, že tato dívka s tváří Luny měla bezvadnou postavu a všechny její údy kvetly svěžím mládím, že se mi jevila jako bohyně krásy a štěstí a že se mi při pohledu na ni zachvěly nadšením všechny chloupky na těle. A nyní začala dovedně hrát k počtě bohyně, jejímž se zdála být ztělesněním. Nedbale hodila míč k zemi, a když pak odrazem pomalu stoupal vzhůru, mocně do něj udeřila svou rukou, podobnou mladému výhonku, jejíž palec poněkud skrčila a jejíž něžné prsty natáhla. Poté hřbetem ruky stoupající míč vyhodila vzhůru a opět jej rukou chytla, když padal dolů. Házela jej pomalým, středním a svižným tempem, hned jej popoháněla, hned uklidňovala, dávala do něj údery střídavě levou a pravou rukou, proháněla jej všemi směry oblohy a zase zpět. Jestliže se – jak se mi zdá podle tvého pohledu, plného pochopení – vyznáš v umění hry s míčem, pak ti nemusím říkat víc, než to, že jsi asi nikdy neviděl tak dokonale provedenou cúrnápadu ani gítamárgu*.

Pak však udělala něco, co jsem nikdy neviděl a o čem jsem také nikdy neslyšel. Vzala totiž dva zlaté míče, a zatímco se její nohy pohybovaly v tanci za cinkání jejích klenotů, házela těmito míči tak rychle v bleskových čarách, že bylo téměř vidět jenom zlaté pruty klece, ve které všemi směry půvabně poskakoval zázračný pták. Přitom se stalo, že se naše pohledy náhle setkaly, a ještě dnes, cizinče, nechápu, jak se stalo, že jsem okamžitě neklesl mrtev k zemi a nezrodil se znova v nebi slasti. Ale možná, že mé činy

* Názvy pohybových figur ve spojení se zpěvem a hudbou. (Pozn. vyd.)

některého minulého života, jejichž plody musím požívat v životě *tomto*, nebyly ještě vyčerpány, neboť tento zbytek z minulosti mne až dodnes přivádí do mnohých smrtelných nebezpečí a asi ještě dlouho přivádět bude.

Ale právě v tomto okamžiku jí vyklouzl jeden z míčů, které ji až dosud tak poslouchaly, a seskočil dlouhým skokem dolů z pódia. Mnoho mladíků za ním běželo. Já a jeden mladý, bohatě oblečený muž jsme jej dostihli zároveň, a protože jej ani jeden nepřál tomu druhému, srazili jsme se. Díky dokonalé znalosti úskoků v zápasu se mi podařilo nastavit mu nohu, ale on, aby mne zadržel, chytil můj křišťálový náhrdelník, na kterém jsem nosil amulet. Náhrdelník se přetrhl, on se svalil k zemi a míč jsem chytil já. Mladý muž zuřivě vyskočil a hodil mi řetěz k nohám. Amulet byl z tygřího oka, tedy z nepříliš drahocenného kamene, ale byl to zaručený prostředek proti zlému pohledu – a nyní, právě když se ten jeho na mne upřel, neměl jsem jej při sobě. Ale co mi to vadilo? Držel jsem přece v rukou míč, kterého se právě dotkla její lotosová ruka, a protože jsem velice obratný hráč s míčem, podařilo se mi jej hodit tak přesně, že se míč před jedním rohem pódia odrazil a mírným pohybem, téměř zkrocen, se dostal do dosahu krásné dívky, která ani okamžik nepřestala udržovat druhý míč v pohybu a nyní se za velkého jásotu mnoha diváků opět uzavřela do své zlaté klece.

Tím byla dokončena pocta bohyni Lakšmí prostřednictvím hry s míčem, dívky zmizely z pódia a my jsme se vydali zpět k domovu.

Cestou se můj přítel zmínil, že je dobře, že nechci ničeho dosáhnout u tamějšího dvora, neboť ten mladík, kterému jsem vzal míč, nebyl nikdo jiný než ministrův syn a bylo na něm vidět, že mi přísahal nesmiřitelné nepřátelství. To mne nechalo zcela chladným; jak daleko radši bych se byl dozvěděl, kdo byla má bohyně. Ale ostýchal jsem se na to zeptat, ba dokonce, když si mne chtěl Sómadatta kvůli krásné dívce dobírat, předstíral jsem velkou lhostejnost, chválil jsem znaleckými výrazy její obratnost při hře, ale dodal jsem, že v mém domovském městě máme

přinejmenším stejně obratné hráčky s míčem – a zatím jsem v nitru za tu lež odprošoval tu, které nebylo rovno.

Nemusím asi říkat, že té noci nevstoupil spánek na má víčka, která jsem zavíral jen proto, aby kolem mne znovu poletovala její líbezná podoba. Následující den jsem strávil v rohu zahrady vzdáleném ode všeho denního hluku, kde písečná půda pod mangovým stromem nabízela ochlazení mému tělu mučenému žárem lásky a kde sedmistrunná vína byla mou jedinou společnicí, které jsem svěřoval svou touhu. Jakmile však ustupující žár dne umožnil podniknout výlet, přemluvil jsem Sómadattu, aby se mnou jel do zahrad, i když on by raději přihlížel křepelčímu zápasu. Marně jsem však bloudil celým parkem – bylo tu mnoho dívek, které si hrály všude, jako by mne chtěly klamnou nadějí lákat z jednoho místa na druhé, ale ona jediná, věrný obraz Lakšmí, mezi nimi nebyla.

Nyní jsem se tvářil, jako bych měl neodolatelnou touhu znovu si užívat osobitý ruch u Gangy. Navštívili jsme všechny gháty a nakonec jsme nastoupili do člunu, abychom se vmísili do veselého loďstva, které se každý večer kolébá na vlnách svaté řeky, a zůstali tam, dokud hra barev a zlatá záře nepohasly a na řece nezačala tančit a vířit světla pochodní a lampiónů.

Pak jsem konečně musel opustit svou němou, ale bouřlivou naději a poručit člunaři, aby přistál u nejbližšího ghátu.

Po probdělé noci jsem zůstal ve svém pokoji, a abych než zase budu moci spěchat do zahrad, zaměstnal a rozptýlil svého ducha, který byl naplněn jen jejím obrazem, pokusil jsem se štětcem a barvami zachytit její půvabnou podobu na malířskou desku, a to při tom, když tanečním krokem házela míč. Nemohl jsem pozřít ani sousto; neboť stejně jako líbezně zpívající čakóra* je živa jen z měsíčních paprsků, tak i já jsem žil jen z paprsků té dívky s tváří Luny, i když ke mně pronikaly jen mlhou vzpomínek. Přesto jsem s nadějí doufal, že mne tento večer v zahradách osvěží a oživí svým plným leskem právě ona. Ale i tentokrát jsem byl zklamán.

* Orebice horská, druh podobný křepelce. (Pozn. vyd.)

Nyní mne chtěl Sómadatta vzít s sebou do herny, protože byl posedlý hrou v kostky stejně jako Nála, když do něj vstoupil démon Kali. Já jsem však předstíral únavu. Ale místo abych šel domů, vydal jsem se opět ke ghátům a na řeku – ale bohužel s o nic lepším výsledkem než předchozího večera.

KOUZELNÝ OBRAZ

Protože jsem věděl, že nebudu mít ani pomyšlení na spánek, vůbec jsem toho večera neuléhal do postele, ale usedl jsem u jejího čela na podložku z trávy určenou k rozjímání a zbožně, jak se patří, jsem tam strávil noc ve vroucích úvahách lásky a modlitbách k bohyni Lakšmí ověnčené lotosy, *jejímu* nebeskému vzoru. A časně ranní slunce mne opět našlo při práci se štětcem a barvami.

Přitom mi rychle uběhlo několik hodin, když tu vstoupil Sómadatta. Slyšel jsem jej přicházet, ale stačil jsem už jen zastrčit desku s malbou a malířské nástroje pod postel. To jsem udělal zcela mimoděk.

Sómadatta si vzal nízkou židli, sedl si vedle mne a díval se na mne s úsměvem.

„Pozoruji,“ řekl, „že je náš dům poctěn a stal se z něj příbytek světce. Vždyť ty se postíš, jako to dělají pouze nejprísnější asketové, a odpíráš si rozmařilou potřebu lůžka. Na polštářích pod hlavou ani pod nohama ani na postelové zíněnce není vidět nejmenší otisk tvého těla a bílá pokrývka je bez záhybů. A i když jsi postem již značně zhubnul, přesto tvé tělo není zcela bez váhy, jak je ostatně vidět zde na travnatém sedátku, kde jsi očividně strávil noc v modlitbě a pohroužení do sebe. Přesto si ale myslím, že na tak svatého obyvatele vypadá tento pokoj poněkud příliš světsky. Zde na nočním stolku je nádobka s mastí, samozřejmě nedotčená, a miska se santalovým práškem, džbán s vonnou vodou a krabička s kůrou z citronového stromu a betelem. Tam na

stěně žluté laskavcové věnce, loutna – ale kde je malířská deska, která obvykle visívá tam na tom hřebíku?“

A zatímco jsem v rozpacích nemohl najít žádnou odpověď na tuto otázku, objevil Sómadatta pohřešovanou desku a vytáhl ji zpod postele.

„Aj, kterýpak to byl zlý, prohnaný kouzelník,“ zvolal, „zde na prkně, které jsem přece sám zcela prázdné pověsil tam na ten hřebík, vykouzil magickou silou půvabný obraz dívky při hře s míčem – očividně ve zlém úmyslu útočit na nastávajícího asketu hned na začátku pokušením a zmást jeho záměry a myšlenky! Nebo to nakonec byl nějaký bůh? Vždyť přece víme, že bohové se obávají všemohoucnosti velkých asketů; a při takovém začátku, jako je ten tvůj, by z pohoří Vindhaja mohl díky vroucnosti tvého pokání začít stoupat kouř, ba dokonce by se nahromaděním tvých zásluh mohla zatřást říše nebeských bohů. A nyní také vím, který je to bůh: jistě je to ten, který je nazýván neviditelným, bůh s květinovými šípy, který má na korouhvi rybu – Káma, bůh lásky, po kterém máš také své jméno. A – nebesa, co to vidím! Vždyť je to Vásitthí, dcera bohatého zlatníka.“

Když jsem tak poprvé uslyšel jméno milované dívky, začalo mé srdce prudce bít a má tvář ztratila rozčilením všechnu barvu.

„Vidím, milý příteli,“ pokračoval ten zlomyslný šprýmař, „že ti pomýšlení na kouzlo boha Kámy způsobuje veliké leknutí a vskutku musíme něco udělat, abychom unikli jeho hněvu. Přitom ale nesmíme opovrhovat radou ženy. Ukážu tento kouzelný obraz své milované Médiní, která se také účastnila tance a navíc je soukokenyní krásné Vásitthí.“

A hned chtěl s obrazem odejít. Protože jsem dobře pozoroval, co má ten dareba v úmyslu, řekl jsem mu, aby počkal, protože obrazu ještě schází nápis. Namíchal jsem tu nejkrásnější ohnivě červenou barvu a ve velmi krátké chvíli jsem napsal těmi nejozdobnějšími písmeny čtyřverší, které velice prostě líčilo událost se zlatým míčem. Když se však řádky četly pozpátku, naznačoval verš, že onen míč, se kterým hrála, je mé srdce, které bych jí posílal zpět, i kdyby je odháněla; verš však bylo možné číst také

napříč řádky odshora dolů, a pak obsahoval nářek nad zoufalstvím, do kterého mne uvrhlo odloučení od ní. Pokud se však verš četl opačným směrem, bylo možné se dozvědět, že se přesto odvažuji doufat.

O tom, co jsem tam tímto způsobem tajemně ukryl, jsem neřekl nic, a tak Sómadatta nebyl touto ukázkou mého básnického umění nijak mimořádně nadšen, neboť se mu zdála příliš prostá. Mínil, že jsem rozhodně měl mluvit jenom o tom, jak bůh Káma vyděšený mou askezí vyčaroval kouzelný obraz, aby mne svedl a tím mne přemohl, jako nakonec každý bývá nejčastěji nadšen svým vlastním vtípem.

Když Sómadatta odnesl obraz, byl jsem v povznesené a činorodé náladě. Vždyť byl přece udělán krok, který snad ve svých následcích mohl vést k vytouženému cíli štěstí. Mohl jsem zase jíst a pít a poté, co jsem se posilnil, jsem vzal ze stěny vínu a nechal její struny hned melodicky vzdychat, hned jásat a přitom jsem ve stále nových tónech opakoval nebeské jméno Vásitthí.

Tak mne také nalezl Sómadatta, když po několika hodinách znovu vešel s obrazem v ruce.

„Ta dovedná hráčka s míčem, která ti vzala klid, také básnila,“ řekl, „ale bohužel nevidím, že by do jejích veršů bylo vloženo příliš mnoho smyslu, i když její písmo lze pokládat za neobyčejně krásné.“

Opravdu jsem uviděl – nedovedu ani říci s jakým nadšením – druhé čtyřverší, které bylo zlehka, jakoby vánkem naneseno na desku písmeny něžnými jako květinové lístky. Samozřejmě, že v něm Sómadatta nemohl najít žádný smysl, protože se to týkalo právě toho, čeho si nevšiml, a to mi ukázalo, že krásná dívka přčetla mou sloku správně všemi směry – pozpátku, shora i zdola; to vypovídalo o jejím skvělém vzdělání a vědomostech, stejně jako se projevil její jemný duch v líbezně žertovném obratu, kterým přijala moje ohnivé vyznání jako zdvořilou dvornost, které se nesmí přikládat příliš velký význam.

A nyní jsem se samozřejmě pokusil použít také u její sloky stejné způsoby čtení, s nadějí, že tam snad přece najdu skryté

přiznání nebo nějaký tajný vzkaz nebo dokonce pozvání ke schůzce, avšak marně. Ihned jsem si také řekl, že právě to je důkaz nejvyššího a nejjemnějšího ženského chování: půvabná dívka mi ukázala, že sice umí pochopit jemnost mužského ducha a jeho odvážnou stezku, ale že se nenechá svést, aby šla v jeho stopách.

Ve svém zklamání z nenaplněného očekávání jsem byl také hned utěšen slovy Sómadatty.

„Avšak tato dívka s krásným obočím, i když není velkou básnířkou, má přesto skutečně dobré srdce. Ví totiž, že jsem se již dávno neviděl se svou milovanou Médiní, její soukojenkyní, pokud nepočítáme velkou společnost, kde mohou mluvit jenom oči a i ty jen potají. A tak nám nabízí příležitost, abychom se příští noc setkali na terase paláce jejího otce. Tuto noc to bohužel není možné, protože její otec pořádá hostinu; do té doby musíme mít tedy strpení. Měl bys snad touhu mne při tomto dobrodružství doprovodit?“

Přitom se šibalsky smál a já jsem se smál také a ujistil jsem ho, že jej budu doprovázet. V nejlepší náladě jsme vzali deskovou hru, která byla opřena o stěnu, a chtěli jsme si ukrátit čas touto činností podněcující ducha. Vtom však vstoupil sluha a řekl, že si se mnou přeje mluvit nějaký cizinec.

Šel jsem do předsíně a uviděl tam sluhu vyslance, který mi oznámil, že se musím připravit k odjezdu a dostavit se ještě dnes v noci se svými vozy do dvora paláce, abychom mohli hned za svítání vyrazit.

Má beznaděj neznala mezí. Soudil jsem, že jsem asi nevědomky urazil nějaké božstvo. Jakmile jsem byl schopen do jisté míry usebrat své myšlenky, běžel jsem k vyslanci a nalhal mu velice mnoho o obchodu, který ještě není zcela uzavřen a nemůže být za tak krátkou dobu výhodně dokončen. S vroucími slzami jsem ho zapřísahal, aby odložil cestu ještě o jediný den.

„Vždyť jsi mi přece již před týdnem říkal, že jsi hotov,“ odpověděl.

Ale já jsem jej ujišťoval, že se potom neočekávaně objevila vyhlídka na bohatý zisk. A to také nebyla lež, neboť jaký zisk by

pro mne mohl mít větší význam, než získání této jedinečné dívky? A tak se mi na něm nakonec podařilo lstivě vymámit tento jeden den.

Hodiny následujícího dne rychle ubíhaly v nezbytných přípravách na cestu, takže navzdory mé touze mi čas nepřipadal příliš dlouhý. Když nastal večer, stály naložené vozy ve dvoře. Vše bylo připraveno k zapřažení, abychom mohli vyrazit, jakmile se ještě před svítáním objevím.

NA TERASE BEZSTAROSTNÝCH

Když nastala úplná tma, vydali jsme se, Sómadatta a já v temně zbarveném oblečení vysoko vyhrnutém, pevně opásáni a s mečem v ruce na západní stranu palácového domu bohatého zlatníka, tam, kde se nad strmou skálou rokle nacházela terasa. Pomocí bambusové tyče a obratného využití několika málo výstupků jsme se vyšplhali po skalní stěně zahalené do hlubokého stínu, s lehkostí přeskočili zeď a již jsme stáli na velké, palmami, asókovými stromy a nádhernými květinami ozdobené terase, která se před námi rozprostírala v záplavě měsíčního svitu.

Nedaleko sebe jsem uviděl dívku s velkýma očima, podobnou bohyni Lakšmí, která hrála hru s míčem i s mým srdcem, jak sedí na lavičce vedle nějaké mladé dívky, a při tom pohledu se mi začaly třást všechny údy tak prudce, že jsem se musel opřít o zábradlí, jehož mramorový chlad osvěžil a posílil mé smysly, které se již začaly vytrácet v ohnivém žáru. Mezitím běžel Sómadatta ke své milované Médiní, která s tichým výkřikem vyskočila.

Nyní jsem se také vzpamatoval alespoň tak dalece, že jsem se mohl přiblížit k té nesrovnatelné, která zdánlivě překvapěna příchodem cizince, vstala a zdálo se, že je v rozpacích, jestli má zůstat nebo odejít, zatímco její oči, jako oči vystrašené mladé antilopy, se na mne několikrát podívaly postranním pohledem z nejzazších krajů očních koutků, přičemž se chvěla jako větévka pohupující se v mírném vánku. Já jsem stál ve stále rostoucím zmatku, se zježenými chloupky na tvářích a do široka otevřenýma očima a jen stěží jsem mohl vykřiknout několik slov

o nečekaném štěstí, že ji zde potkávám. Když dívka viděla můj velký ostych, zdálo se, že se sama uklidnila. Usedla opět na lavici a vyzvala mne přirozeným pohybem své lotosové ruky, abych usedl vedle ní, a přitom hlasem, který se velice lehce a přelíbezně chvěl, mne ujišťovala, že je velmi šťastná z této příležitosti, aby mi poděkovala, že jsem jí hodil míč zpět s takovou obratností, že ve hře nevzniklo žádné přerušení; protože kdyby se tak stalo, byla by celá její zásluha promarněna a bohyně, kterou by uctívala tak neobratně, by se na ni hněvala nebo by ji přinejmenším neobdařila štěstím. Na to jsem odpověděl, že mi nemá zač děkovat, protože jsem nanejvýš opět napravil to, co jsem sám zavinil. A když nerozuměla, jak jsem to myslel, odvážil jsem se jí připomenout, jak se naše pohledy setkaly, ona tím byla zmatena a zasáhla míč křivě, takže jí odletěl pryč. Ale ona se prudce zarděla a vůbec to nechtěla připustit – co by ji asi při tom mohlo uvést do zmatku?

„Myslím,“ odpověděl jsem, „že z mých široce otevřených očí proudila taková vlna obdivu, že jsi tím byla na okamžik omámena a udeřila jsi rukou vedle.“

„Aj, co mi tu říkáš o obdivu,“ odpověděla „vždyť ty jsi zvyklý ve své domovině vídat dívky, které hrají daleko obratněji.“

Z tohoto výroku jsem s uspokojením poznal, že si o mně povídali a že má slova určená Sómadattovi jí byla věrně tlumočena. Zároveň mne však polévalo horko i chlad při myšlence, že jsem o ní mluvil téměř s pohrdáním, a spěšně jsem ji ujišťoval, že v tom nebylo ani jediné slovo pravdy a že jsem tak mluvil jen proto, abych příteli neprozradil své sladké tajemství. Tomu však nechtěla věřit nebo se tak alespoň tvářila. A při tom jsem šťastně zapomněl na všechnu svou nesmělost, rozhorlil jsem se, abych ji přesvědčil, a vyprávěl jsem jí, jak na mne při pohledu na ni seslal bůh lásky déšť svých květinových šípů. A že jsem přesvědčen, že byla v minulém životě mou ženou, neboť kde by se jinak vzala tak náhlá a neodolatelná láska? Jestli tomu tak je, pak ale i ona musela ve mně poznat svého dřívějšího manžela a také u ní musela vzniknout stejná láska.

Takovými směлыми slovy jsem na ni prudce naléhal, až konečně skryla svou žhnoucí tvář s perlami slz na mých prsou a sotva slyšitelnými slovy přiznala, že se jí stalo totéž co mně a že by jistě zemřela, kdyby jí její soukojenkyně včas nepřinesla můj obraz.

Pak jsme se nesčetněkrát líbali a objímali a myslili jsme, že zahyneme blahem, až náhle myšlenka na můj bezprostředně nadcházející odjezd padla jako temný stín na mou radost a vnutila mi hluboký vzdech.

Vásitthí se vyděsila a ptala se, proč takto vzdychám. Když jsem jí však sdělil důvod, klesla jako v mdlobách zpět na lavici a propukla v pláč s nevyčerpatelným proudem slz a v srdceryvný vzlykot. Marné byly mé pokusy milovanou dívku potěšit. Marně jsem ji ujišťoval, že se vrátím, jakmile skončí období dešťů, a pak ji již nikdy neopustím, i kdybych měl vstoupit v Kósambí do služby jako nádeník. Do větru jsem říkal všechna ujišťování, že mé zoufalství z loučení není o nic menší než její a že jen tvrdá, nemilosrdná nutnost mne tak brzy od ní odtrhává. Jen co ze sebe mohla mezi vzlykáním vypravit několik slov, ptala se, proč je tak nutné odjíždět již zítra, když jsme se právě teprve našli. A když jsem jí to velmi přesně a podrobně vysvětlil, zdálo se, že z toho neslyší nebo nechápe ani slovo. Ó, že však nyní vidí, že se toužím vrátit do svého rodného města, kde jsou dívky ještě daleko krásnější než ona a takové, které také dovedou daleko lépe hrát s míčem, jak jsem přece sám řekl.

Ať jsem mluvil, ujišťoval a zapřísahal se, jak jsem chtěl, trvala na svém a její slzy tekly stále bohatěji. Lze se divit, že jsem zanedlouho ležel u jejích nohou, pokrýval její bezvládně visící ruku polibky a slzami a slíbil jí, že neodjedu? A kdo byl blaženější než já, když mě pak Vásitthí objala svými měkkými pažemi a znovu a znovu mě líbala, smála se a plakala radostí? Samozřejmě ihned řekla: „Tak vidíš, není tak docela nezbytné, abys již odjížděl, neboť v takovém případě bys to přece musel bezpodmínečně udělat!“ Když jsem se jí však chystal vysvětlit vše ještě jednou, zavřela mi ústa polibkem a řekla, že ví, že ji miluji, a že nemyslí doopravdy

to, co řekla o dívkách v mém rodném městě. Za něžného laskání a důvěrného hovoru letěly hodiny jako ve snu a všechna ta blaženost by neskončila, kdyby nám náhle nepřišel Sómadatta s Médiní říct, že je nejvyšší čas pomýšlet na návrat.

Na našem dvoře jsme shledali, že je vše připraveno k odjezdu. Zavolal jsem vůdce volských povozů a poslal jej co nejrychleji k vyslanci se vzkazem, že můj obchod ještě bohužel není zcela hotov a že se proto musím vzdát zpáteční cesty pod ochranou poselstva. Prosil jsem ho jen, aby pozdravoval mé rodiče, poděkoval jsem za jeho přízeň a rozloučil se.

Sotva jsem si lehl na lůžko, abych se pokud možno několik hodin prospal, vstoupil sám vyslanec. Vyděšeně jsem vyskočil a hluboce se před ním uklonil, zatímco on se dosti drsným hlasem zeptal, co má znamenat mé neuvěřitelné chování, a řekl mi, abych jej okamžitě následoval.

Nyní jsem chtěl začít mluvit o svém stále ještě nedokončeném obchodě, ale on mne rázně přerušil:

„Ach, jaký obchod! Nech již těch lží. Mohl bych přece dobře vědět, jaké to jsou obchody, když nezralý mladík náhle nemůže opustit město, a to dokonce i tehdy, kdybych neviděl, že tvé vozy stojí zapřažené a naložené na dvoře.“

Nyní jsem stál rudý jako krev a roztřesený jako ten, kdo byl zcela přistižen. Když mne však vyzval, abych jej ihned následoval, protože se už i tak promarnilo mnoho drahocenné chladné části dne, narazil u mne na odpor, se kterým očividně nepočítal. Z rozkazovačného tónu přešel na výhružný a z toho nakonec na prosebný. Připomenul mi, že se mí rodiče rozhodli poslat mne na tak dalekou cestu jen proto, že věděli, že ji mohu tam i zpět vykonat v jeho doprovodu a pod jeho ochranou.

Avšak pro svůj záměr snad nemohl uvést méně vhodný důvod. Pro sebe jsem si totiž ihned řekl: vždyť než bych se mohl vrátit ke své Vášitthí, musel bych pak znovu čekat, až by zase jednou šlo do Kósambí nějaké poselstvo. Ne, chtěl jsem svému otci dokázat, že jsem schopen vést karavanu všemi obtížemi a nebezpečími cesty sám.

Tato nebezpečí mi sice nyní vyslanec popisoval dosti hrozivě, ale jako by to vše říkal do větru. Nakonec mne velmi rozhněván opustil: na něho, že nepadá žádná vina, ale já abych si nyní snědl, co jsem si svým bláznovstvím nadrobil.

Bylo mi, jako by ze mne spadlo velké břemeno. Vždyť jsem se nyní úplně oddal své lásce. S tím sladkým vědomím jsem tvrdě usnul a probudil se teprve, když byl čas vydat se na terasu, kde nás toužebně očekávaly naše milované dívky.

Noc co noc jsme se tam scházeli a při každém setkání jsme objevovali nové poklady ve své vzájemné náklonnosti a odnášeli si odtamtud ještě větší touhu po shledání. Měsíční svit se mi zdál stříbrnější, mramor chladivější, jasmínová vůně omamnější, kukaččino volání opojenější láskou, šumění palem snivější a neklidné ševelení asókových stromů ještě slibnější, než jsou takové věci kdekoli jinde na světě.

Jak zřetelně si pamatuji ty nádherné asókové stromy, které stály podél celé terasy a pod kterými jsme se často v objetí procházeli! Terasa byla podle těchto stromů pojmenována „terasa bezstarostných“; básníci totiž asókovému stromu říkají „bezstarostný strom“ a také „pokoj srdce“ a nikde jinde jsem tyto stromy neviděl tak krásně vzrostlé jako právě tam. Kopinaté, vždy neklidné listy se leskly v měsíčních paprscích a ševalily v tichém nočním vánku a mezi nimi plály zlaté, oranžové a šarlatově rudé květy, i když teprve nastávalo jaro. Ale jak by tyto stromy, ó bratře, již nebyly v plné nádhře květů; vždyť asókový strom přece otevírá svá poupata hned, jakmile se jeho kořenů dotkne noha krásné dívky!

Jedné podivuhodné noci za úplňku, je to pro mne, jako by to bylo včera, jsem stál pod těmi stromy vedle půvabné příčiny jejich předčasného rozkvětu, své rozkošné Vášitthí. Přes hluboký stín rokle jsme se dívali daleko do kraje a viděli jsme, jak se stříbrné pásy obou řek vinou nesmírnou rovinou a spojují se na přesvatém místě, kterému se říká „Trojí kadeř,“ protože existuje přesvědčení, že se tam s nimi jako třetí spojuje nebeská Ganga. Tu mi ukázala Vášitthí nad vrcholky stromů – neboť tímto krásným

jménem tam nazývají nebeské světlo, které my na jihu známe jako Mléčnou dráhu.

Pak jsme mluvili o mohutném Himávatu na severu, ze kterého sem přitéká Ganga, jehož sněhové vrcholky jsou sídlem bohů a jehož nesmírné lesy a hluboké propasti jsou obydlím velkých asketů. Ale ještě raději jsem pozoroval vzhůru proti proudu Džamunu.

„Ó,“ zvolal jsem, „káž bych měl pohádkový člun z perleťové skořepiny hnaný větrem mých přání, řízený mou vůlí, aby nás mohl unášet vzhůru po tomto stříbrném proudu. Pak by muselo ze svých zřícenin znovu povstat Sloní město a vysoké paláce by zněly veselím hodovníků a hádkami hráčů v kostky. Prach Kurukšetry by musel vydat zpět své mrtvé. Pak by starý Bhíšma vypínající se ve stříbrném brnění a s bílými kadeřemi na vysokém voze zasypával nepřátele svými šípy z hladkého rákosu; statečný Bhagadatta by se přihnal na svého slonovi, který by byl rozlícen bojem a mával by chobotem, obratný Krišna by vehnal bílé čtyřspřeží Ardžunovo do nejzuřivější vřavy boje...“ Jak velice jsem záviděl vyslanci jeho příslušnost ke kastě válečníků, když mi řekl, že jeho předkové se zúčastnili té nezapomenutelné bitvy! Bylo to však bláhové! Neboť předkové jsou nejen v rodě, ale my sami jsme svými vlastními předky. Kde jsem tehdy byl? Snad právě tam, mezi bojujícími. Ačkoli jsem totiž syn kupce, měl jsem vždy největší radost z her se zbraněmi a mohu snad říci, že se s mečem v ruce mohu postavit každému!

Vásitthí mne prudce objala a řekla, že jsem její hrdina; že jsem zcela jistě jedním z těch hrdinů, kteří žijí v písních. Nemůžeme samozřejmě vědět který, protože by k nám přes sladkou a nádhernou vůni bezstarostných stromů stěží pronikla vůně korálového stromu.

Ptal jsem se jí, co je to za vůni, neboť jsem o ní nikdy nic neslyšel a vůbec jsem také zjistil, že jako vše ostatní i pohádky kvetou zde u Gangy bohatším květem než u nás v horách.

A ona mi vyprávěla, jak Krišna kdysi na svém letu přes Indrův svět vyhrál v zápase nebeský korálovník, zasadil jej do svých

zahrad a jeho temně rudé květy šíří svou vůni do daleka kolem sebe. Kdo se nadechne této vůně, ten si ve svém nitru vzpomene na dávnou, pradávnu minulost, na dávno minulé časy z dřívějších životů.

„Ale jen světci mohou tuto vůni vdechovat již zde na zemi,“ řekla a dodala skoro rozverně „a my dva se jimi asi těžko staneme. Ale co naděláme? I když jsme nebyli Nála a Damajantí*, měli jsme se jistě stejně rádi jako oni, ať už byla naše jména jakákoliv. A možná, že láska a věrnost jsou to jediné skutečné, co pouze mění podoby a jména. Jsou melodií a my loutnami, na kterých je hrána. Jedna loutna se rozbije a jiná se naladí, ale melodie zůstává stejná. Na některém nástroji zní samozřejmě plněji a jemněji než na jiném, stejně jako moje nová vína zní mnohem krásněji než ta stará. My jsme však dvě skvostné loutny pro bohy, aby na ně hráli a aby na nich nechali zaznít nejlíbeznější ze všech písní.“

Přitiskl jsem ji mlčky k sobě, hluboce dojat a v úžasu nad tak podivuhodnými úvahami. Ale ona, protože nejspíš uhádla mé myšlenky, dodala s tichým smíchem:

„Pravda, neměla bych vlastně mít takové myšlenky, neboť když jsem jednou řekla něco podobného, tak se náš starý domácí bráhman velice rozhněval: že se mám jenom modlit ke Křišnovi a nechat přemýšlení bráhmanům. A když tedy nesmím myslet, ale mohu věřit, chci věřit, že jsme skutečně a opravdu byli Nála a Damajantí.“

A zvedla ruce v modlitbě k vrcholku stromu před námi se zářivými květy a chvějícími se listy a oslovila strom slovy, kterými se obrátila k asókovému stromu Damajantí, když bloudila v lese, jen s tím rozdílem, že se ohebné verše básníkůvých slok na jejích rtech jako samy od sebe rozrůstaly a bohatěji vzkvétaly jako výhonek, který je přesazen do požehnané země:

* Příběh z hinduistické mytologie o lásce krále Nály a princezny Damajantí, který je součástí eposu Mahábhárata a je symbolem lásky, která musí přestat mnohá protiventství. (Pozn. vyd.)

*„Ty bezstarostný! Nářek dívky truchlící teď slyš!
Ty, který „pokoj srdce“ se zveš, v srdce mé pokoj vlej!
Jazykem listí promlouváš, zrakem květin se rozhlížíš.
Kde vládce mého srdce, Nála můj dlí, zprávu mi dej!“*

Pak na mne láskyplně pohlédla se slzami v očích, ve kterých se zrcadlil měsíční svit, a chvějícími se rty řekla:

„Když budeš daleko odtud a vzpomeneš si na toto místo naší blaženosti, pak si představ, že tu stojím a takto s tím krásným stromem rozmlouvám. Neříkám však ‚Nála‘, ale ‚Kámaníta‘.“

Sevřel jsem ji v náručí a přitiskl své rty na její.

V té chvíli vrcholek stromu nad námi zašuměl. Velký, zářivě rudý květ se snesl a usadil na našich tvářích zvlhlých slzami. Vášitthí jej s úsměvem vzala do dlaně, posvětila jej polibkem a podala mi jej. Skryl jsem jej na prsou.

Ve stromořadí spadlo na zem více květů. Médiní, která seděla na lavičce vedle Sómadatty nedaleko nás, vyskočila, zvedla několik žlutých asókových květů, vyšla směrem k nám a volala:

„Podívej, sestro! Už začínají padat květy. Brzy jich bude dostatek pro tvou koupel.“

„Ale tyto žluté si Vášitthí do své koupele dát samozřejmě nesmí,“ dodal můj vždy rozverný přítel, „jestli má její kvetoucí tělo vzkvétat stejně jako její láska, nýbrž jen šarlatově rudé, jako byl ten, co můj přítel Kámaníta právě skryl ve svém šatu. Neboť ve zlaté knize lásky stojí: ‚Šafránově žlutá se říká takové náklonnosti, která je sice příjemná, ale opět se ztratí; šarlatově rudá je však taková, která je nadmíru příjemná, ale neztratí se již.‘“

Při tom se on i jeho Médiní vesele přátelsky smáli.

Vášitthí však odpověděla vážně, i když se sladce usmívala a přitom pevně a mírně tiskla moji ruku:

„Mýlíš se, milý Sómadatto! Má láska nemá žádné barvy květin. Neboť jsem slyšela vyprávět, že barva pravé lásky není rudá, ale černá – černá, jako byl šivův krk, když tento bůh polkl jed, který by jinak zničil živé bytosti. A tak to také musí být: i jed života musí opravdová láska umět snést a musí ochotně zakusit i tu